

Література:

1. Бабко Н. Перспективи розвитку вищої освіти в умовах постконфліктного відновлення: виклики та шляхи розвитку. *Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи* : матеріали всеукр. наук.-пед. підв. кваліфікації (Львів, 4 березня – 14 квітня 2024 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 37–40.

2. Відновлення України залежить від відновлення освіти дітей. Заява Регіональної директорки ЮНІСЕФ у країнах Європи та Центральної Азії Реджини де Домінічіс. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/ukraines-recovery-dependent-recovery-childrens-education>

3. O'Malley B. Make education institutions contributors to peace, not war. URL: https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20231103081431835&utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=GLNL0761

Ірина Снісаренко
Донецький державний університет внутрішніх справ

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК МАРКЕР ПРОФЕСІЙНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Процес набуття нових та вдосконалення наявних професійних і загальних компетентностей забезпечується постійним професійним розвитком педагогічного працівника, власне, його/її самоосвітою, професійним зростанням, бажанням знайти й отримати нові знання та навички. Показник неперервності освіти традиційно визначають як неформальну освіту, яка є показником професійного удосконалення здобувачів через бажання і можливість навчання упродовж життя, доповнюючи когнітивний та діяльнісний компоненти їх готовності до професійної діяльності. У сучасних конкурентних умовах досягнення професійного успіху неможливе без освоєння нових знань, без професійного вдосконалення, відтак шляхи і можливості створення умов для безперервної освіти, постійного професійного зростання є актуальною проблемою для всіх учасників освітнього процесу.

Неформальну освіту розуміють як організовану поза формальною освітою навчальну діяльність, що доповнює формальну освіту, забезпечуючи засвоєння тих умінь і навичок, які необхідні для соціально та економічно активного громадянина країни. Щоб бути дієвою та практичною, неформальна освіта розвивається відповідно до трьох взаємопов'язаних принципів: навчатися в дії (learning by doing – отримувати різні вміння та навички під час практичної діяльності), вчитися співпраці (learn to cooperate – вміння працювати в групі, у команді), навчатися вчитися (learn to learn – виявлення індивідуальних освітніх цілей, пошук та опрацювання навчальної інформації) [1].

Відповідно до статті 8 Закону України «Про освіту», існують три види освіти, яку можна здобути в Україні: формальна, неформальна та інформальна. Саме неформальна освіта визначається такою, що здобувається, як правило, за

освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій [3].

Найбільш оптимальним для викладача вважаємо збалансоване поєднання зазначених вище видів освіти: формальної (у закладі освіти) і неформальної (підвищення кваліфікації у вітчизняних та зарубіжних навчальних закладах, участь у семінарах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах), а також інформальної (самоосвіти), яка сприяє підвищенню власного професійного рівня. Неформальна освіта визнається сьогодні на державному рівні, відтак здобувачі отримують можливість перезарахувати окремі освітні компоненти або бали на підставі сертифікатів, свідоцтв, посвідчень, отриманих під час опанування курсів поза межами освітніх закладів. Синонімічними до терміну «неформальна освіта» є «освіта дорослих» та «освіта впродовж життя».

Основними напрямками підвищення кваліфікації вважають: розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій); психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку, основи андрагогіки; використання інформаційно-комунікативних і цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібербезпеку; формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь; створення безпечного й інклюзивного освітнього середовища, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами; мовленнєва, цифрова, комунікаційна, інклюзивна, емоційно-етична компетентність тощо [2].

Для ефективної діяльності закладу освіти такі фактори, як кадрове, організаційне, науково-методичне, матеріально-технічне, програмне та інформаційне забезпечення, а також уміння діагностувати, прогнозувати, розробляти авторські матеріали, працювати у режимі змішаного навчання вважаються нагальними і необхідними, особливо в умовах воєнного стану.

Україна зазнає великої шкоди, спричиненої військовим вторгненням росії, терором проти мирного населення, варварським знищенням території, енергетичним шантажем, руйнуванням культурних цінностей. Водночас вона отримує унікальну можливість для відродження національної свідомості, формування світоглядних засад сталого розвитку та цінностей демократичного суспільства. Неформальна освіта, з огляду на це, надає можливість впроваджувати міждисциплінарні знання та навички безпосередньо в громадах, формуючи, таким чином, цінності демократичного суспільства [4].

Отже, самоосвіта педагога як форма отримання необхідних знань, вмінь та навичок слугує маркером його безперервного професійного розвитку, забезпечуючи конкурентоспроможність на ринку праці в сучасних умовах.

Література:

1. Алексєєва С. Інновації та перспективи в освітніх практиках: неформальна освіта. *Проблеми сучасного підручника*. 2024. № 32. С. 6–12.

2. Глубока Г. Професійний саморозвиток педагога – ключова необхідність в умовах реформи Нової української школи. *Безперервний професійний розвиток педагогічних працівників Нової української школи в умовах*

післядипломної освіти регіону : зб. матеріалів регіонал. наук.-практ. інтернет-конференції, Житомир, 26 жовтня 2020 року. Житомир : ЖОІППО, 2020. С. 21–24.

3. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

4. Шелевер О., Шевченко І., Квятковська А. Роль неформальної освіти в умовах воєнного стану в Україні. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 61. Том 2. С. 202–206.

**Тетяна Тернавська, Оксана Данилко, Тетяна Ліштаба
Українська державна льотна академія**

ІНДИВІДУАЛЬНА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА МОБІЛЬНІСТЬ В ЕФЕКТИВНІЙ САМООРГАНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ВІЙНИ

Самоорганізація викладача вищої школи передбачає ефективний прояв індивідуальної інтелектуальної мобільності, яка виявляється у свідомій практичній діяльності та постійному самовдосконаленні (підвищенні своєї професійної кваліфікації), професійній адаптації, стресостійкості та доброчесності, сформованих та професійно напрацьованих базових когнітивних здібностях. Ефективність викладача вищої школи особливо гостро затребувана в умовах війни та всіх її негативних наслідках: внутрішнє та зовнішнє переміщення осіб – суб'єктів освітньої діяльності, вимушене припинення/переривання навчальної діяльності з причин повітряної тривоги/планового/позапланового відключення електроенергії тощо.

Формування індивідуальної інтелектуальної мобільності залежить від розвитку особистісного потенціалу: як людина моделює свою поведінку, планує саморозвиток, використовує в практичній діяльності свої знання, отримані компетенції, підвищення кваліфікації та перетворює в набутий досвід. Залежно від життєвих обставин, професійних досягнень, міжособистісних стосунків, зміни соціальних ролей та статусів людина має бути готова до зміни планів, корегування/повного перетворення індивідуальної професійної траєкторії.

Ефективність саморозвитку прямо залежить від поведінки та набутого статусу в інших, нових, сьогоденних, конкретних духовно-моральних, етичних, соціальних та професійних координатах. Усе це створює ефективний механізм самопрогнозування, мобілізації своїх інтелектуально-пізнавальних здібностей та допомагає передбачати результат власної діяльності, визначає так звану успішність людини та робить її кризовим менеджером у формуванні ефективної індивідуальної професійної траєкторії.

Індивідуальна інтелектуальна мобільність сучасного викладача має корелювати з професіоналізмом, освіченістю, гуманістичними якостями, емпатією, об'єктивною амбітністю та кар'єрним ростом. Наслідки соціального сходження або падіння особистості відображають рівень адаптативних навичок та гнучкість когнітивних здібностей, віддзеркалюють рівень сформованості